

การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน ตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

Development of a Lamp Prototype Reflecting the Identity of the Community,
ChiNamRai Subdistrict, In Buri District, Singburi Province.

อนุรักษ์ วงษ์ภู¹ ดาวรรดา วีระพันธุ์^{2*} และชุมพล จันทรฉลอง²

¹พนักงานธุรการองค์การบริหารส่วนตำบลชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

*ผู้เขียนหลัก (Corresponding Author) E-mail: Daorathar@vru.ac.th

Received: December 15,2021

Revised: December 20,2021

Accepted: December 21,2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน และ 2) ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มจักสานชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) ต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ลงพื้นที่สำรวจศึกษาสภาพทั่วไปและบริบทของชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 2 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ ระยะที่ 3 พัฒนาตามต้นแบบและถ่ายทอดสู่ชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน ได้นำภูมิปัญญาและวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบ โดยเน้นใช้วัสดุและทรัพยากรที่มีในชุมชนเป็นหลัก โดยได้พัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟทั้งหมด 3 ต้นแบบ ดังนี้ 1) ไซดักปลา 2) ข้องใส่ปลา และ 3) ปลาซ่อน กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟไซดักปลาในภาพรวมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ข้องใส่ปลา ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.56) และ ปลาซ่อน ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.58) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากตามลำดับ

คำสำคัญ : ต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ, เอกลักษณ์ของชุมชน, จังหวัดสิงห์บุรี

Abstract

This research aimed to 1) Development of a Lamp Prototype Reflecting the Identity of the Community. 2) Satisfaction Assessment towards the lamp product prototype. This research, participatory action research. The sample groups were of Basketry ChiNamRai, In Buri, Singburi, 20 people. The research tools included 1) Interview form 2) Lamp prototype 3) satisfaction assessment form. The research was divided into 3 phases, Phase 1: studied the general condition and community context. Data was collected from in- depth interviews and group discussions. Phase 2: Prototype design and development. Phase 3: Develop a prototype and broadcast to the community. The statistics used included average, standard deviation. The results indicated as follows: Development of a Lamp Prototype Reflecting the Identity of the Community. Bring wisdom and community life as a guideline for developing prototypes. Mainly use materials and resources in the community. Has developed a total of 3 prototypes of lamp products as follows: 1) fish traps, 2) fish basket, and 3) snakehead fish. The sample group was satisfied with the lamp product prototype highest level fish trap ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51). Followed by fish basket ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.56) and snakehead fish ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.58), their satisfaction was at a high level, respectively.

Keywords: Lamp Prototype, Identity of the Community, Singburi Province

บทนำ

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ผู้คนสามารถผลิตปัจจัยในการดำรงชีวิตได้เอง เป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ งานจักสานหรือเครื่องจักสาน เป็นงานหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน จักสานเครื่องใช้ต่างๆ เช่น จักสาน ตะกร้า กระบุง บุงก็ ลอบ ไซ ข้อง ซ่อมแซมบ้าน ซ่อมแซมเครื่องมือเกษตร พอถึงฤดูฝนก็เริ่มทำเกษตรกันอีกว่าผู้จักรทมนเวียนกันอยู่อย่างนี้ งานจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านทำเพื่อใช้ในครัวเรือนมาแต่โบราณ แม้ในปัจจุบันงานจักสานหรือเครื่องจักสานจะมีอยู่น้อยแต่ก็ยังคงมีอยู่ทั่วไปทุกภาคในประเทศ นอกเหนือจาก ประโยชน์ใช้สอยแล้ว งานจักสานยังสะท้อนวัฒนธรรม สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาของชาวบ้านได้อีกด้วย บุญเลิศ มรกตและกฤตกร กล่อมจิต (2545) การศึกษาข้อมูลทั่วไปของไม้ไผ่ สรุปได้ว่าไม้ไผ่ เป็นพืชยืนต้น มีลำต้นกลมและกลวงตรงกลาง มีข้อกระจายอยู่ทั่วไปเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงให้แก่ลำต้น เส้นใยของลำไม้ไผ่จะประสานกันแน่น มีความเหนียว และมีแรง

หุ่นตัว ทำให้สามารถโค้งงอหรือตัดได้ตามต้องการ เปลือกหรือผิวของลำไม้ไผ่จะแข็งและเรียบเป็นมัน โดยปราศจากการตกแต่ง ไม้ไผ่แต่ละชนิดมีลักษณะภายนอกแตกต่างกันไป บางชนิดมีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากชนิดอื่นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่า ไม้ไผ่เป็นพืชที่สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม และผันแปรพันธุ์ได้ง่าย ไม้ไผ่ชนิดเดียวกัน ขึ้นอยู่ในที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์และปริมาณน้ำฝน แตกต่างกันไป จะมีลักษณะแตกต่างกันไป ไม้ไผ่เป็นพืชธรรมชาติที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวไทยมาแต่ช้านาน ไม้ไผ่ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างหลากหลาย ซึ่งถือเป็นงานที่มาจากภูมิปัญญาของคนในแต่ละท้องถิ่น งานหัตถกรรมที่มีคุณภาพภาพจะช่วยในการพัฒนาให้คนในท้องถิ่นนั้นๆ เกิดรายได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ลดปัญหาการอพยพแรงงานออกจากท้องถิ่น

ประเทศไทย มีแนวโน้มนำผลิตภัณฑ์จักสานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจจะเป็นเพราะว่าเครื่องจักสานที่นำเข้ามีความทันสมัยและมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่น่าสนใจ แต่ถ้าผู้ประกอบการหรือกลุ่มจักสานได้รับการส่งเสริมให้ทำการผลิตสินค้าเครื่องจักสานที่มีคุณภาพ รูปแบบใหม่ ๆ ให้ตรงกับความต้องการและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายภายในประเทศ อาจจะช่วยในเรื่องของการนำเข้าได้ ศักดิ์ชัย สิกขา ประทับใจ สิกขาและ ธันยชัย เจริญกุล (2558) ให้ข้อเสนอว่าระยะยาวไผ่ยังจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย รูปแบบ ถึงแม้ในปัจจุบันรูปแบบผลิตภัณฑ์จากไผ่ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 เปอร์เซ็น เป็นผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน และอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ยังขาดการพัฒนาสู่ตลาดสากลในรูปแบบที่หลากหลาย งานหัตถกรรมจักสานจากไผ่ยังเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศอีกมาก ดังจะเห็นได้จากข้อมูลการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมียอดขายต่อเนื่อง มีผู้ค้าลงทุนทำในระบบอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้น ซึ่งตรงข้ามกับผู้ผลิตชาวบ้านที่ผลิตงานหัตถกรรมไม้ไผ่ที่ยังประสบปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ที่จะให้ตรงกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน ทางกลุ่มยังขาดความเข้าใจในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ยังทำผลิตภัณฑ์เดิม ๆ ที่สืบทอดกันมา และจากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนตำบลชินน้ำราย อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ในชุมชนดังกล่าวมีไม้ไผ่ซึ่งเป็นไผ่สีสุก มีเนื้อหนา เหนียวทนทาน เหมาะที่จะนำไปทำเครื่องจักสานและในปัจจุบันทางกลุ่มจักสานตำบลชินน้ำรายได้นำไม้ไผ่ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ปลูกในชุมชนต่อเนื่องกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปัจจุบันก็มีการปลูกต่อเนื่องและมีเพียงพอมาเป็นวัตถุดิบหลักในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานส่งขายตามสถานที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาที่พบไม่ใช่เรื่องการขาดแคลนวัตถุดิบของชุมชนแต่ปัญหาคือรูปแบบของผลิตภัณฑ์ยังไม่ทันสมัยเป็นรูปแบบเดิม ๆ ที่สืบทอดกันมาซึ่งไม่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาสู่ตลาดที่จะเป็นทางเลือกให้กับลูกค้าถึงแม้เครื่องจักสานแบบเดิมที่มีอยู่ยังขายได้ต่อเนื่อง แต่ทางกลุ่มยังมีความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาด้านแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นทางเลือกสำหรับกลุ่มจักสาน จากที่สนทนากับทางกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าต้นแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ อยากให้ออกแบบโดยนำเอกลักษณ์ของชุมชนมาเป็นต้นแบบแนวความคิดและเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ได้ทุกเพศทุกวัยและจากประสบการณ์การขายผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่ม กลุ่มลูกค้ามีความ

ต้องการโคไฟในรูปแบบที่ทันสมัยและแปลกตา ผู้วิจัยจึงนำภูมิปัญญาของชุมชนที่มีอยู่แล้วโดยพิจารณา อาชีพของชุมชน เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ โดยชุมชนขึ้นน้ำรายส่วนใหญ่ยึดหลักอาชีพ เกษตรกรกันเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนาต้นแบบจากภูมิปัญญาดังกล่าว โดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์โคไฟให้กับทางกลุ่มเป็น ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และเป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้ต่อยอดมาจากผลิตภัณฑ์ ขึ้นก่อนเพื่อให้มีรูปแบบที่ทันสมัย มีสีสันสวยงาม ความแปลกใหม่ในตัวของผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นแต่ยังคงสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน

วัตถุประสงค์

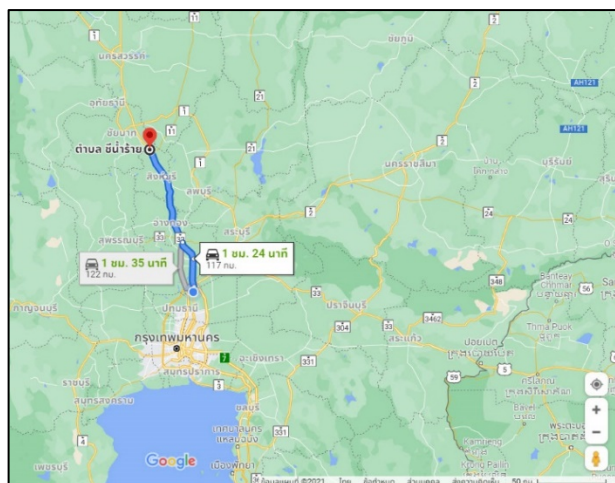
1. เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์โคไฟที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์โคไฟ

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัย กับกลุ่มจักสานตำบลขึ้นน้ำราย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ลงพื้นที่สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจศึกษาสภาพทั่วไปและบริบทของชุมชนตำบลขึ้นน้ำราย อำเภอ อินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี แผนที่แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงตำแหน่งตำบลขึ้นน้ำราย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

โดยได้ประสานและขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลชีน้ำร้าย ประชุมชี้แจง วัตถุประสงค์ ในการลงพื้นที่ครั้งนี้รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและผู้วิจัยเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกัน ผู้วิจัยได้เตรียมเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และเพื่อใช้เป็นแนวทางของคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ตรงกับประเด็นและครอบคลุมวัตถุประสงค์ แบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการหาคุณภาพโดยได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการทำงานเกี่ยวกับชุมชนจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) รวมถึงภาษาที่ใช้ ความถูกต้องเหมาะสมของข้อคำถาม

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์กับทางกลุ่ม โดยได้จัดทำสนทนากลุ่มร่วมกัน กลุ่มที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกเป็นสมาชิกของกลุ่มจักสานชีน้ำร้าย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 20 คน ที่มีความสะดวกในการเข้าร่วม โดยมีการประสานกับตัวแทนก่อนการลงพื้นที่ เพื่อจะได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์พูดคุย โดยผู้วิจัยมีการเตรียมแนวคำถามการสัมภาษณ์และขอบเขตที่ต้องสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าเพื่อให้จะได้ตรงประเด็น ใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิดสามารถยืดหยุ่นได้ โดยมีการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดได้แสดงความคิดเห็นและซักถามได้อย่างอิสระซึ่งจะเป็นไปในลักษณะการสนทนาร่วมกันอย่างเป็นกันเอง

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน นำมาสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านแบบผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนและให้ตรงกับความต้องการของชุมชน

ระยะที่ 2 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ จากข้อมูลระยะที่ 1 พบว่าปัญหาและความต้องการของชุมชน คือ ต้องการให้มีต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ พัฒนาออกสู่ตลาดมากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของลูกค้า และเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ได้ในวันครีวเรือน และตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ไม่จำกัด จากการทำสนทนากลุ่มครั้งนี้ผลิตภัณฑ์ที่จะมีการทดลองออกแบบ คือ โคมไฟ ออกแบบให้มีความแตกต่างจากท้องตลาดและเน้นเอกลักษณ์ของชุมชนและที่สำคัญต้องสามารถใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นวัสดุหลักได้นั้นก็คือ ไม้ไผ่สีสุกซึ่งมีมากในชุมชน ไม้ไผ่สีสุกเหมาะสำหรับการนำมาใช้ในงานจักสานมากที่สุด เนื่องจากเป็นพืชที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มีคุณสมบัติและลักษณะพิเศษ คือ มีเนื้อไม้ละเอียด เนื้อลำหนาและมีความเหนียวทนทานดีมาก ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากไม้ชนิดนี้มีความสวยงามคงทน และเป็นที่ยอมรับนำไปทำผลิตภัณฑ์จักสานต่าง ๆ ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำสวนเป็นวิถีชุมชนที่สืบทอดกันมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอาภูมิปัญญาเด่นของชุมชนที่มีอยู่แล้วมาเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านแบบในครั้งนี้เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ การพัฒนาและการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ตามแนวคิดในการออกแบบเพื่อให้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ตรงตามความต้องการ กระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างแนวคิดเพื่อใช้ในการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ตามกระบวนการดังนี้ รัฐไท พรเจริญ (2546)

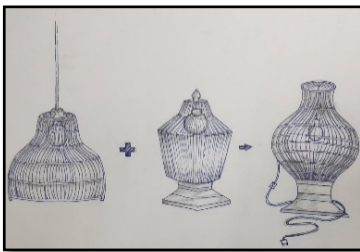
1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มจักสาน และศึกษาบริบท ภูมิปัญญา

และวิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนจากเอกสารต่าง ๆ และจากการลงสำรวจพื้นที่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่จะนำมาเป็นวัสดุในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

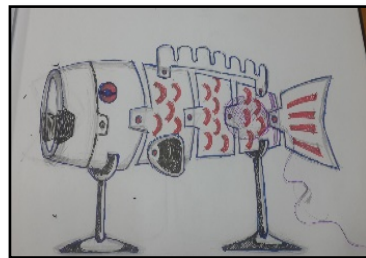
2. กำหนดแนวคิด ออกแบบรูปร่างของผลิตภัณฑ์นำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์ แล้วสร้างแนวคิดหลักในการออกแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบในขั้นตอนต่อไป

3. พัฒนาแนวคิดให้เป็นรูปร่างนำแนวคิดหลักในการออกแบบ และข้อกำหนดเบื้องต้นมาพัฒนาเป็นร่างความคิด ได้นำภูมิปัญญาและบริบทของชุมชนมาเป็นแนวทาง จากนั้นผู้วิจัยได้นำร่างความคิดไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเหมาะสม แล้วนำข้อเสนอแนะแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ต่อไป

4. ผู้วิจัยได้นำร่างความคิดที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้วจำนวน 4 ต้นแบบ 1. ต้นแบบไซตักปลา 2. ต้นแบบช่องใส่ปลา 3. ต้นแบบเคียวเกี่ยวข้าว และ 4. ต้นแบบปลาซ่อน เพื่อให้ทางกลุ่มได้เลือกต้นแบบที่มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการพัฒนาตามต้นแบบ และสื่อถึงเอกลักษณ์ของชุมชนมากที่สุด ภาพร่างความคิดแสดงดังภาพที่ 2-5

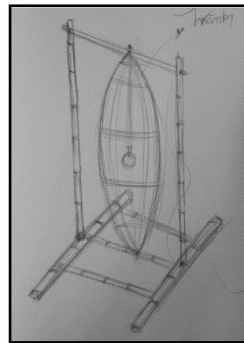
ร่างแบบช่องใส่ปลา

ร่างแบบปลาซ่อน

ร่างแบบเคียวเกี่ยวข้าว

ร่างแบบไซตักปลา

ภาพที่ 2-5 แสดงภาพร่างแบบความคิดในการออกแบบ

โดยทางกลุ่มได้เลือกมา 3 ต้นแบบ คือ ต้นแบบไซดักปลา ต้นแบบช่องใส่ปลา และ ต้นแบบปลาซ่อน

5. การออกแบบร่าง (Sketch Design) ขั้นตอนนี้ได้นำร่างความคิดที่ผ่านการคัดเลือกจากทางกลุ่ม ไปพัฒนาออกแบบโดยโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ กำหนดขนาด รูปร่าง สัดส่วนจริง ด้วยการเขียนภาพประกอบแสดงรายละเอียดของส่วนประกอบต่าง ๆ มีการกำหนดมาตราส่วน (Scale) โดยขยายรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ให้ทราบอย่างละเอียด ผู้วิจัยได้สร้างต้นแบบที่เหมือนจริงมากที่สุดขึ้นมา แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญอีกรอบเพื่อวิเคราะห์ข้อบกพร่องต่าง ๆ และทำการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปให้ทางกลุ่มเป็นต้นแบบในการพัฒนาโมไฟต่อไป

ระยะที่ 3 พัฒนาตามต้นแบบและถ่ายทอดสู่ชุมชน

1. ผู้วิจัยอธิบายชี้แจงถึงรายละเอียดต้นแบบให้กับทางกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เตรียมวัสดุสำหรับการทดลองเพื่อได้ทดลองทำต้นแบบตัวอย่าง ตามที่ออกแบบไว้โดยผู้วิจัยควบคุมแนะนำขั้นตอนและคอยชี้แจงถ้าเกิดปัญหาต่าง ๆ ในระหว่างดำเนินการทดลอง

2. ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ตามต้นแบบของผลิตภัณฑ์ 1) ไซดักปลา 2) ช่องใส่ปลา และ 3) ปลาซ่อน โดยทุกกลุ่มจะได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทุกผลิตภัณฑ์ โดยเวียนไปตามกลุ่มจนครบ

3. เมื่อสิ้นสุดกระบวนการถ่ายทอดและพัฒนาตามต้นแบบผู้วิจัยให้กลุ่มจกสานชี้นำรายอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 20 คน ทำแบบประเมินความพึงพอใจ โดยลักษณะแบบประเมินความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) ประเมินค่า 5 ระดับ และนำผลที่ได้ทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้แปลความหมายของความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ดังนี้ (อนูวัติ คุณแก้ว, 2560) ภาพถ่ายทอดต้นแบบสู่ชุมชนดังภาพที่ 6-11

4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง มีมีความพึงพอใจระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง มีมีความพึงพอใจระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

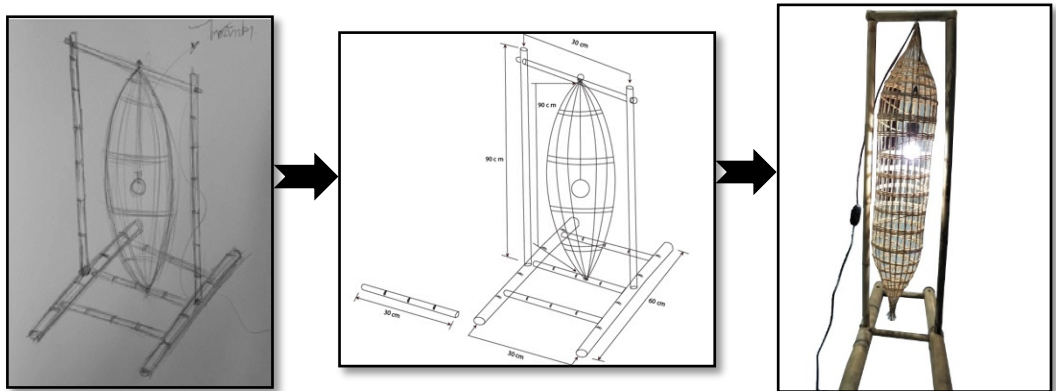
ภาพที่ 6-11 ถ่ายทอดและพัฒนาโคมไฟตามต้นแบบสู่ชุมชน

ผลและอภิปรายผลการวิจัย

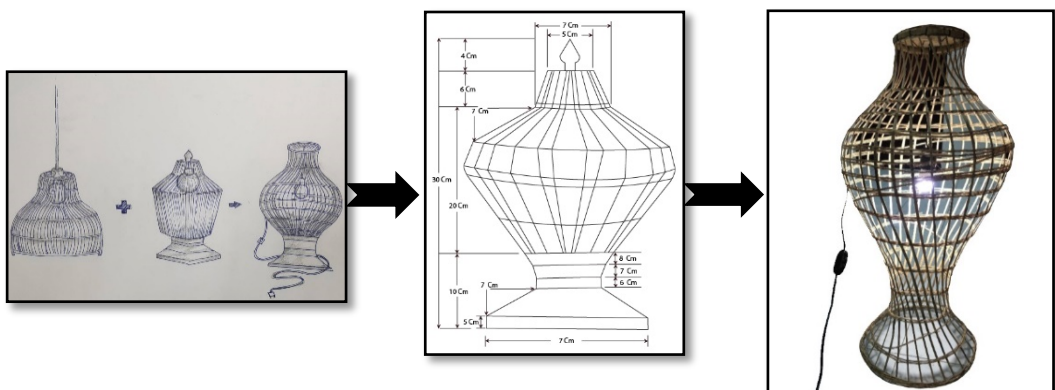
1. ผลการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน ผู้วิจัยได้นำเอาภูมิปัญญาและวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบในครั้งนี้ เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การผลิตเครื่องจักสานมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน หัตถกรรมเครื่องจักสานจึงเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวัน เครื่องใช้พื้นบ้านต่าง ๆ ที่ทำขึ้นใช้วัสดุพื้นบ้านและวัตถุดิบในชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่สามารถผลิตขึ้นใช้เองได้เป็นส่วนมาก ดังนั้น หัตถกรรมจักสานจึงเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ชาวชนบท ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีเป็นวิถีชุมชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ยังคงใช้สอยกันอยู่จนถึงปัจจุบัน ถึงแม้บริบทชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยแต่อาชีพเกษตรกรรมยังมีการถ่ายทอดถึงลูกหลานในปัจจุบัน การออกแบบและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนผู้วิจัยได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการออกแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนมากที่สุด นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความทันสมัยที่จะต่อยอดสามารถทำขายเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนด้วย โดยได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟทั้งหมด 3 ต้นแบบ ดังนี้ คือ ไซตักปลา ข้องใส่ปลา ปลาซ่อน ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชั้นนำราย จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้แล้วการออกแบบยังคำนึงถึงเรื่องของการใช้ประโยชน์ ความทนทาน และเหมาะสมกับวัสดุที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ตรงกับกับอุดมศักดิ์ สาริบุตร (2550) สรุปว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น จะต้องพิจารณาและคำนึงถึงในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ความเหมาะสมของการออกแบบกับหน้าที่ใช้สอย 2) ความเหมาะสมของการเลือกวัสดุมีความทนทานและประหยัด 3) โครงสร้างผลิตภัณฑ์ทนทาน 4) ความ

เหมาะสมของขนาดกับการใช้งาน และ 5) รูปร่างกระชับมีขนาดพอเหมาะ และสอดคล้องกับแนวความคิดของ ชีระชัย สุขสด (2544) กล่าวว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีย่อมเกิดมาจากการออกแบบ โดยหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ควรคำนึงถึงดังนี้ หน้าที่ใช้สอยและความสะดวกสบายในการใช้ ความปลอดภัยและความแข็งแรง ความสวยงามมีรูปแบบและลวดลายที่แฝงไปด้วยลักษณะเฉพาะถิ่น บ่งบอกลักษณะของกลุ่มชนนั้น สอดคล้องกับ ญักรวรรณ์ ขจิตถัย, พิชัย สดภิบาล และอุดมศักดิ์ สาริบุตร (2556) ได้ศึกษาเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดของที่ระลึกที่สะท้อนเอกลักษณ์พื้นถิ่นสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลจากการศึกษาพบว่าสิ่งที่ต้องคำนึงในการออกแบบคือต้องมีรูปแบบของผลิตภัณฑ์และลวดลายแสดงลักษณะเฉพาะถิ่นมีความสามารถในการสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ

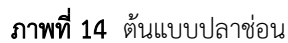
ผู้วิจัยได้นำเอาภูมิปัญญาและวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบในครั้งนี้ จึงทำให้ได้ต้นแบบที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชน และสะท้อนถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมากที่สุด ต้นแบบผลิตภัณฑ์ มีดังนี้ ต้นแบบไซดักปลา ต้นแบบช่องใส่ปลา และต้นแบบปลาซ่อน แสดงดังภาพที่ 12-14

ภาพที่ 12 ต้นแบบไซดักปลา

ภาพที่ 13 ต้นแบบช่องใส่ปลา

2. ผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ ผู้วิจัยได้กำหนดดังนี้ 1) ด้านรูปแบบของต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ 2) ด้านประโยชน์ใช้สอยและความสะดวกสบาย 3) ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มและความสวยงาม 4) ด้านความแข็งแรงทนทาน ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต้นแบบผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ปลาซ่อน			
1.ด้านรูปแบบของต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ	4.10	0.55	มาก
2.ด้านประโยชน์ใช้สอยและความสะดวกสบาย	4.15	0.49	มาก
3.ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มและความสวยงาม	4.60	0.50	มากที่สุด
4.ด้านความแข็งแรงทนทาน	4.20	0.77	มาก
การประเมินในภาพรวม	4.26	0.58	มาก
ช่องใส่ปลา			
1.ด้านรูปแบบของต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ	4.55	0.55	มากที่สุด
2.ด้านประโยชน์ใช้สอยและความสะดวกสบาย	4.15	0.71	มาก
3.ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มและความสวยงาม	4.25	0.45	มาก
4.ด้านความแข็งแรงทนทาน	4.30	0.55	มาก
การประเมินในภาพรวม	4.31	0.56	มาก
ไซตักปลา			
1.ด้านรูปแบบของต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ	4.60	0.50	มากที่สุด
2.ด้านประโยชน์ใช้สอยและความสะดวกสบาย	4.45	0.51	มาก
3.ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มและความสวยงาม	4.45	0.51	มาก
4.ด้านความแข็งแรงทนทาน	4.55	0.51	มากที่สุด
การประเมินในภาพรวม	4.51	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความพึงพอใจด้านแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจรูปแบบโคมไฟปลาช่อนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความพึงพอใจในด้านรูปแบบของต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟชุดักปลา และด้านความแข็งแรงทนทานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.50) และ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ รองลงมาคือด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มและความสวยงาม และด้านประโยชน์ใช้สอยและความสะดวกสบาย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.51) และ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากต้นแบบชุดักปลาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนรูปแบบ มีความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ การออกแบบเป็นการผสมผสานรูปร่างให้แตกต่างจากชุดักปลาทั่วไปคือออกแบบให้รูปร่างคล้ายเมล็ดข้าวเปลือกและรูปแบบโครงสร้างไม่ซับซ้อนมีความเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน/สื่อเอกลักษณ์ประจำถิ่น สอดคล้องกับ สุกัญญา พยุงสิน (2564) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวทางการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี : กรณีศึกษาบ้านวังชมภู หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน ต้องมีความแตกต่างและสะท้อนความเป็นลักษณะเฉพาะพื้นที่แล้วนำมาสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจตรงตามความต้องการของผู้บริโภคสอดคล้องกับภูริธินันต์ ปิ่นจูไร และคณะ (2564) ศึกษาเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำลูกขัน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ชุมชนมีความต้องการที่จะให้ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนเองเฉพาะถิ่นเพื่อสื่อความหมายจากวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นที่จดจำได้ง่าย และตามแนวทางการศึกษาของ ปัญัญญ ชนทพรพรชัยรัตน์ และฉันทนา สุรัสวดี (2557) สรุปว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์แบบง่าย ๆ จะทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดความน่าเชื่อถือ และไม่เป็นที่ยอมรับในสายตาของผู้บริโภค หากว่าความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าควรสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการออกแบบตราผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มแบบมีส่วนร่วมจากสมาชิกในกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้องในทุก ๆ ขั้นตอนจะสะท้อนความเป็นชุมชนได้เป็นอย่างดี

ทางกลุ่มให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรใช้วัสดุและวัตถุดิบที่มีในชุมชนจะช่วยลดต้นทุนในการผลิตและขั้นตอนกระบวนการผลิตต้องไม่ซับซ้อนทำให้ราคาในการจ้างจักสานสูงตามไปด้วย หากลายในงานจักสานมีความละเอียดมากจนเกินไปราคาอาจสูงไม่คุ้มค่า ต้นแบบปลาช่อนมีความแปลกใหม่ก็จริง แต่ขั้นตอนในการประกอบค่อนข้างยุ่งยากต้องใช้ความชำนาญ นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมเรื่องการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตออกมาเพื่อเป็นการส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถยังคงอยู่ต่อไปได้ในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน ผู้วิจัยได้นำภูมิปัญญาและวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต้นแบบเพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ โดยชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เป็นวิถีชุมชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน การออกแบบเน้นให้สามารถนำทรัพยากรและวัสดุที่มีในชุมชนมาประยุกต์ใช้ได้ช่วยลดต้นทุนในการผลิต โดยได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟทั้งหมด 3 ต้นแบบ ดังนี้ 1) ไซดักปลา 2) ข้องใส่ปลา และ 3) ปลาช่อน ทั้ง 3 รูปแบบสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนได้เป็นอย่างดี

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต้นแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟไซดักปลาในภาพรวมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51) รองลงมาความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ข้องใส่ปลา ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.56) และ ปลาช่อน ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฏฐรัตน์ ขจัดภัย, พิชัย สดภิบาล และอุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2556). การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดของที่ระลึกที่สะท้อนเอกลักษณ์พื้นถิ่นสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 4(1), 102-114.
- ณัฐธิดา ปันจู่ไร, ธนกิจ โคกทอง, ธนสิทธิ์ นิตยประภา, และสาวิตรี พรหมรักษา. (2564). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารดิไซน์เอกโค*. 2(1), 34-45.
- ธีระชัย สุขสด. (2544). *การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- บุญเลิศ มรกต และกฤตกร กล่อมจิต. (2545). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาหัตถกรรมจักสานครุฑน้อยบ้านสะอาง ตำบลห้วยเหนือ อำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปิ่นณัฏฐ์ ชนัทพรรัตน์ และฉันทนา สุรัสวดี. (2557). *การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา : ผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน บ้านคลองเตือพัฒนาตำบลท่ามะนาว อำเภอยะบะดาบ จังหวัดลพบุรี*. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- รัฐไท พรเจริญ. (2546). *เส้นและแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น).
- ศักดิ์ชาย สิกขา, ประทับใจ สิกขา และธันยัมย์ เจียรกุล. (2558). การพัฒนางานหัตถกรรมไม้ไผ่ในภาคอีสาน. *วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 6(1), 110-120.

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1

วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- สุกัญญา พยุงสิน. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวทางการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี : กรณีศึกษาร้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*. 16(2), 45-58.
- อนวัติ คุณแก้ว. (2560). *สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2550). *ออกแบบเฟอร์นิเจอร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.